

Costul și administrarea serviciilor publice locale de interes general

Autor: Victor Mocan

Introducere

Pentru funcționarea normală a oricărei comunități sunt necesare o serie de activități specifice de interes general, cum ar fi alimentarea cu apă, transportul de energie termică, distribuirea gazelor, canalizarea, salubritate etc.

Aceste activități care satisfac interesele generale ale populației din colectivitatea locală trebuie asigurate de autoritățile publice locale, în virtutea faptului că ele răspund față de cetățenii care le-au desemnat tocmai pentru a le reprezenta interesele.

Autoritățile administrației publice locale au competența exclusivă privind înființarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și controlul funcționării serviciilor publice de gospodărie comunală, precum și crearea, administrarea și exploatarea bunurilor de proprietate publică din infrastructura edilitară a unităților administrative teritoriale respective.

Sectorul serviciilor publice de gospodărie comunală a suferit transformări majore în ultimii 15 ani din punct de vedere organizatoric, tehnic și administrativ, dar nu se poate afirma că aceste transformări s-au produs în urma unor acțiuni planificate sau pe baza unei strategii sectoriale adoptate la un anumit moment de către Guvern sau de către o altă autoritate publică, aceste transformări au cu precădere un caracter aleator și conjunctural.

Se observă o diminuare continuă a serviciilor publice locale, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ pe care autoritățile administrației publice locale sunt obligate să le asigure. În această perioadă, practic, nu au fost efectuate investiții în infrastructura locală, majoritatea cheltuielilor din bugetele locale fiind direcționate pentru reparații și întrețineri curente. În primul rând, autoritățile administrației publice locale se confruntă cu serioase probleme de ordin financiar pentru renovarea infrastructurii

locale, deoarece în bugetele locale nu sunt prevăzute cheltuieli pentru investiții. În al doilea rând, autoritățile administrației publice locale au capacități reduse de a atrage investiții de pe piața de capital internă sau externă. În al treilea rând, infrastructura serviciilor publice locale de primă necesitate are un grad avansat de uzură care condiționează cheltuieli enorme pentru întreținere, pierderi mari în rețelele de distribuție precum și la o calitate proastă.

Pentru un tablou real al situației în domeniul administrării serviciilor publice este necesar de un studiu care să se concentreze pe analiza serviciilor publice locale de interes general, pe analiza competențelor dintre nivele administrative, costurile, modul de prestare și achitare a serviciilor locale, comunale și necomunale pentru fondul locativ, precum și pe formele de prestare a serviciilor publice locale de primă necesitate (serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare, și serviciile publice de aprovizionare cu energie termică).

În acest scop este necesar de a analiza cadrul normativ ce reglementează organizarea și funcționarea serviciilor publice locale, metodologia de stabilire, aplicare și aprobare a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate, și pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică.

Actualitatea acestui studiu este determinată de numărul impunător de acte normative ce reglementează domeniul serviciilor publice de interes local și contradicțiile dintre anumite prevederi ale acestora precum și lipsa experienței în gestiunea patrimoniului public local.

Prin prezentul studiu dorim să contribuim la identificarea și analiza problemelor și contradicțiilor legale în domeniul organizării și prestării serviciilor publice locale de interes general și elaborarea de recomandări privind perfecționarea cadrului normativ și practicilor existente de gestiune a serviciilor publice.

SUMAR

INTRODUCERE	1
CAPITOLUL 1. Infrastructura serviciilor publice locale	2
CAPITOLUL 2. Organizarea și gestionarea serviciilor publice lo- cale	4
CAPITOLUL 3. Serviciile publice de ali- mentare cu apă și cana- lizare	7
CAPITOLUL 4. Servicii publice de alimen- tare cu energie termică	9
CAPITOLUL 5. Servicii publice pentru fon- dul locativ	11
CAPITOLUL 6. Considerente privind fi- nanțarea serviciilor publice.	12
6.1. Costuri și tarife pentru serviciile publice locale	13
CAPITOLUL 7. Concluzii și recomandări	17
BIBLIOGRAFIE	18

CAPITOLUL 1.

Infrastructura serviciilor publice locale

Republica Moldova se confruntă cu probleme acute în domeniul calității și accesibilității serviciilor publice locale, în special serviciilor de gospodărie comunală, precum și a impactului pe care acestea îl produc asupra nivelului vieții și sănătății fiecărui cetățean și asupra mediului înconjurător (poluarea aerului, apelor și solului).

Prevederile art. 3 din Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală, nr. 1402-XV din 24.02. 2002 specifică expres profilul și scopurile pentru care sunt create aceste servicii:

- a) alimentarea cu apă;
- b) alimentarea cu energie termică;
- c) canalizarea și epurarea apelor uzate și pluviale;
- d) salubritatea, înverzirea localităților;
- e) asigurarea cu transport public local;
- f) administrarea fondului locativ public și privat.

În funcție de necesități, prin decizii ale autorităților administrației publice locale, se pot înființa diverse structuri de gospodărie comunală, având ca obiect alte activități decât cele prevăzute expres în Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală.

În ansamblul serviciilor publice de gospodărie comunală o categorie aparte le constituie serviciile publice de primă necesitate (servicii publice de interes vital),

de ex. alimentarea cu apă, canalizarea și epurarea apelor uzate, alimentarea cu energie termică, salubritatea, pe care autoritățile publice locale sunt obligate să le asigure în mod necondiționat. Celelalte servicii pot fi organizate în dependență de necesități, la solicitarea populației sau la inițiativa autorităților publice locale.

Starea tehnică actuală a infrastructurii serviciilor publice este total inadecvată cerințelor populației atât din mediul urban cât și din mediul rural. În programului Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015)¹ se menționează că infrastructura la sate este la un nivel critic. Peste 40 de localități nu au drumuri care le-ar permite accesul la rețeaua publică de transporturi, și în condiții atmosferice dificile devin, practic, izolate. Numai 17% din locuitorii rurali dispun de sisteme centralizate de aprovizionare cu apă, majoritatea apeductelor necorespunzând cerințelor igienice. Instalațiile de epurare a apelor reziduale din localitățile rurale nu funcționează din cauza deconectării lor de la sistemul de aprovizionare cu energie electrică, a distrugerii sau sustragerii echipamentului. Peste jumătate din populația rurală consumă apă ce nu corespunde standardelor, ceea ce conduce la un nivel înalt de morbiditate.

Din studiile și analizele realizate în ultimii ani de diferite

¹ Aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 242 din 01.03.2005

organisme naționale și internaționale privind starea infrastructurii locale, rezultă că în acest domeniu există o serie întregă de probleme, dificultăți și disfuncționalități, cum ar fi:

- a) infrastructura locală se află într-o stare tehnică gravă, cu un grad de uzură fizică și morală avansat. De aceea, autoritățile locale se confruntă foarte frecvent cu adevărate situații de criză în ceea ce privește asigurarea populației cu servicii de primă necesitate: apă potabilă, canalizarea apelor uzate, încălzire și apă caldă menajeră, colectarea și depozitarea deșeurilor menajere etc.;
- b) gradul de acces al populației la serviciile publice de primă necesitate este necorespunzător din cauza lipsei sistemelor centralizate de alimentare cu apă potabilă, starea canalizării apelor uzate, colectarea și depozitarea deșeurilor menajere într-o serie întregă de localități, în special în mediul rural;
- c) volumul investițiilor în infrastructura locală este net inferior celui din infrastructura națională, cu consecințe negative asupra cantității și calității serviciilor destinate populației și, implicit, asupra nivelului de trai și sănătății acesteia.

Majorările continue la prețurile pentru resursele energetice importate au scos la iveală provocările cu care se confruntă Republica Moldova la întreținerea și im-

bunătățirea infrastructurii publice locale. Situația este condiționată, pe de o parte, de *capacitatea redusă* a autorităților administrației publice locale de a pregăti, promova și implementa programe de investiții de care au nevoie, iar pe de altă parte de *posibilitățile financiare limitate* ale acestora în situația actuală, precum și de *nivelul redus* al populației în ceea ce privește achitarea serviciilor, în cantitatea necesară și la calitatea corespunzătoare.

De asemenea, autoritățile publice locale întâmpină obstacole de ordin practic în realizarea obiectivelor de dezvoltare economică și reducere a sărăciei. Aceste obstacole poartă următoarele caracteristici:

- (i) cadrul slab și neadecvat financiar și de administrare pentru prestatorii de servicii care rezultă în lipsa finanțării activităților de operare și întreținere și în deteriorarea continuă;
- (ii) cadrul fiscal slab și neadecvat care nu permite autorităților administrației publice locale să planifice și să implementeze planuri investiționale.

Lipsa de capacitate administrativă agravează și mai mult problema, în pofida unei asistențe tehnice considerabile din partea donatorilor, pe parcursul ultimilor cincisprezece ani (Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare etc.). Eforturile de stabilizare a fluxurilor fiscale prin transferuri fiscale previzibile și mobilizare autonomă a veniturilor sunt destul de latente și privează comunitățile de fonduri pentru efectuarea investițiilor, reparațiilor și întreținerii. Administrația publică locală nu dispune

de mecanismele necesare pentru punerea în aplicare a responsabilităților pentru întreținerea mijloacelor de infrastructură locală din jurisdicția lor.

Din cauza neglijării ani la rând și a lipsei finanțării pentru reparațiile capitale, întreținerea serviciilor publice locale de infrastructură comunală s-a deteriorat considerabil. Sectoarele termoelectric, de alimentare cu apă și canalizare și cel locativ au suferit o deteriorare considerabilă a calității serviciilor. În plan financiar întreprinderile municipale din sectorul de alimentare cu apă, asigurare cu energie termică și gestiune a fondului locativ sunt falimentare. Colectarea plăților poartă un caracter lent, cu perioade de întârziere a acestora care deseori depășesc un an. Declinul în orele de livrare a serviciilor reflectă deteriorarea generală a calității serviciilor care a dus la scăderea continuă a disciplinei de plată.

La înrăutățirea situației infrastructurii serviciilor publice locale au contribuit fondurile capitale deficiente și inadecvate pentru o infrastructură comunitară proiectată pornind de la premiza energiei ieftine, și o populație care refuză să plătească pentru serviciile de proastă calitate.

CAPITOLUL 2.

Organizarea și gestionarea serviciilor publice locale

Serviciile publice reprezintă un domeniu prioritar de activitate al administrației publice prin faptul că ele au un impact social deosebit, asigurând realizarea unei varietăți considerabile de cerințe sociale ale populației. Atât administrația publică centrală, cât și administrația publică locală își realizează sarcinile prin serviciile publice pe care le înființează pentru a satisface continuu și în mod ritmic interesele generale, la nivel central de administrația publică centrală și interesele locale, în cadrul unității administrativ-teritoriale de către administrația publică locală. Nevoile sociale de primă importanță ale populației sunt satisfăcute prin servicii publice organizate la nivelul unității administrativ-teritoriale care constituie categoria de servicii publice edilitar-comunale. Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală, nr. 1402/2002, stabilește principiile generale de organizare și funcționare a acestora, competența autorităților administrației publice centrale și autorităților administrației publice locale în această materie, raporturile dintre aceste autorități, precum, și raporturile dintre autoritățile administrației publice locale, operatori și consumatori. Aceste prevederi sunt deopotrivă valabile și pentru alte servicii publice locale de interes general pentru colectivitate. Serviciile publice de gospodărie comunală, de regulă, se organizează la nivel local, deoarece ele satisfac nevoile sociale ale populației

dintr-o colectivitate locală.

În organizarea și prestarea serviciilor publice de interes general legislația în vigoare delimitează competențele autorităților administrației publice centrale și cele a autorităților administrației publice locale.

a. Atribuțiile autorităților administrației publice centrale

Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală, nr. 1402/2002, atribuie un rol important organelor administrației publice centrale de specialitate, inclusiv Guvernului, ca organ central al administrației publice, în asigurarea continuității și buneii funcționări a serviciilor publice. Conform art. 96 din Constituția Republicii Moldova, Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. Organele administrației publice centrale de specialitate având competență specială sunt responsabile de domeniul său de activitate.

Astfel, *Guvernul asigură realizarea politicii generale a statului în domeniul gospodăriei comunale, în concordanță cu programul de guvernare și cu obiectivele strategiei dezvoltării social-economice a țării.* Guvernul prin realizarea politicii generale a statului cu servicii publice în domeniul gospodăriei comunale, are sarcina de a crea un cadru normativ care ar reglementa activitățile din domeniul dat. Intervenția guvernului

în acest domeniu are un caracter de reglementare prin adoptarea unor norme și regulamente pentru a ține la control situația din această sferă și de a interveni în caz de necesitate la nivel central sau la nivel local, după caz. Activitatea Guvernului în acest domeniu este realizată în conformitate cu Programul său de activitate, aprobat de Parlament și cu programele și strategiile naționale (SCERS, programul „Satul Moldovenesc” etc.).

În programul său de activitate „Modernizarea țării-bunăstarea poporului” Guvernul a stabilit obiectivele principale în domeniul organizării serviciilor publice locale:

- stimularea procesului de organizare a serviciilor publice locale, inclusiv a celor cu caracter edilitar-gospodăresc, și implicarea mai activă a sectorului privat în diversificarea și dezvoltarea acestora;
- organizarea serviciilor publice în funcție de necesitățile populației și posibilitățile financiare ale unităților administrativ-teritoriale;
- sporirea responsabilității autorităților administrației publice locale pentru stabilirea standardelor de calitate la prestarea serviciilor publice, ameliorarea și simplificarea condițiilor locale în desfășurarea activității de întreprinzător, folosirea rațională a bunurilor și mijloacelor financiare la organizarea și prestarea serviciilor publice.

Guvernul, prin intermediul autorităților administrative centrale (ministere, agenții, servicii birouri) sprijină autoritățile administrației publice locale în ceea ce privește înființarea, dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor publice

de gospodărie comunală, precum și dezvoltarea infrastructurii din acest domeniu.

Guvernul examinează periodic informațiile privind starea serviciilor publice de gospodărie comunală prezentate de organele administrației publice centrale de specialitate (Ministerului Administrației Publice Locale, Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului etc.). Starea socio-economică din unitățile administrativ-teritoriale reprezintă obiectul ședințelor Guvernului organizate în teritoriu, în cadrul cărora sunt examinate și problemele cu care se confruntă autoritățile administrației publice locale în organizarea și prestarea serviciilor publice locale de interes general.

În temeiul informațiilor prezentate de autoritățile administrative centrale (Ministerul Administrației Publice Locale, Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului) și autoritățile administrației publice locale Guvernul elaborează și adoptă strategii, programe naționale de creștere a calității serviciilor furnizate.

Guvernului, în conformitate cu programul de guvernare îi revine sarcina de a crea cadrul normativ general de reglementare a serviciilor publice și în caz de necesitate, de intervenție atât la nivel central, cât și cel local în situațiile disfuncționalităților lor.

b. Atribuțiile autorităților administrației publice locale

Prin aplicarea principiilor autonomiei locale și subsidiarității, care sunt fixate în Carta Europeană a autonomiei locale, care prevede că exercițiul responsabilităților publice trebuie, într-o manieră generală, să revină de preferință acelor autorități care sunt cele mai apropiate de cetățeni. Din punct de vedere administrativ serviciile publice de

gospodărie comunală sunt de interes local, și în conformitate cu legislația în vigoare se organizează și se conduc de către autoritățile administrației publice locale.

Potrivit articolul 80 din Legea privind administrația publică locală, nr. 123/2006, serviciile publice locale se organizează de către consiliul local, la propunerea primarului, în principalele domenii de activitate, potrivit specificului și necesităților locale, în limita mijloacelor financiare de care dispune. Autoritățile administrației publice locale (deliberativă și executivă) au competența exclusivă privind înființarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și controlul funcționării serviciilor publice de gospodărie comunală, precum și crearea, administrarea și exploatarea bunurilor proprietate publică din infrastructura edilitară a unităților administrativ-teritoriale respective.

Legislația în vigoare stabilește suficiente competențe autorităților administrației publice locale pentru a asigura populația cu servicii publice locale de interes general. Descentralizarea competențelor de la nivel central la nivel local, însă nu a fost complementată cu transferul de resurse financiare. Astfel, se creează o situație în care autoritățile administrației publice locale sunt obligate să organizeze servicii publice la nivelul unităților administrativ-teritoriale și, în același timp nu dispun de mecanisme financiare pentru a-și exercita atribuțiile stabilite prin acte normative.

c. Gestionarea serviciilor publice locale de interes general

Legislația în domeniul serviciilor publice de gospodărie

comunală (art. 10 din Legea nr. 1402/2002) prevede că ele sunt furnizate/ prestate de operatori specializați (întreprinderi municipale și individuale, societăți pe acțiuni, în comandită, societăți cu răspundere limitată, întreprinderi cu alte forme juridice de organizare), care pot fi:

- a) compartimente de specialitate ale autorităților administrației publice locale;
- b) agenți economici, indiferent de forma juridică de organizare.

Astfel, calitatea de operator o pot avea atât structurile organizaționale din sectorul public, cât și din sectorul privat.

Potrivit art. 17 din Legea nr. 1402/2002 gestiunea serviciilor publice de gospodărie comunală se organizează prin:

- a) gestiune directă;
- b) gestiune indirectă sau concesiune.

Autoritățile administrației publice locale sunt obligate să asigure forma de gestiune a serviciilor publice locale de interes general (gestiune directă sau gestiune delegată) cea mai optimală în temeiul criteriilor de competitivitate și eficiență managerială și să promoveze reabilitarea infrastructurii din sectorul utilităților publice de gospodărie comunală. Autoritățile administrației publice locale trebuie să asigure continuitatea serviciilor publice de gospodărie comunală, să monitorizeze și să efectueze controlul periodic ale activităților de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală, în conformitate cu actele normative, și să ia măsuri în cazul în care operatorul nu asigură performanța pentru care s-a obligat.

Alegerea formei de gestiune a serviciilor publice de gospodărie comunală se face prin decizia autorităților administrației publice locale, în funcție de natura serviciu-

lui furnizat/prestat, de interesele curente și de perspectivă ale populației și unităților administrativ-teritoriale, precum și de mărirea și complexitatea sistemelor publice de gospodărie comunală.

Gestiunea directă este în cazul prestării serviciului public de gospodărie comunală de către întreprinderile municipale, organizate de către autoritățile publice locale în acest scop. În cadrul gestiunii directe, autoritățile administrației publice locale își asumă toate sarcinile și responsabilitățile privind organizarea, conducerea, administrarea și gestionarea serviciilor publice de gospodărie comunală. Fiecare serviciu public de gospodărie comunală constituit și exploatat în regim de gestiune directă își desfășoară activitatea în baza unui regulament de organizare și funcționare, elaborat și aprobat de autoritatea deliberativă a administrației publice locale, în conformitate cu prevederile regulamentului-tip elaborat și aprobat de Guvern.

Actualmente, în majoritatea localităților, sunt deja organizate servicii publice de interes local, cum ar fi: aprovizionarea cu apă potabilă, servicii de salubritate, încălzire centralizată, transport public și altele, fiind prestate, în majoritatea cazurilor, de întreprinderi municipale. Însă, o bună parte din ele nu sunt capabile să activeze în condițiile economiei de piață, iar autoritățile administrației publice locale sunt împuternicite să întreprindă măsuri pentru reorganizarea acestor servicii pentru asigurarea prestării lor, reieșind din noile principii și condiții prevăzute de legislație.

Gestiunea indirectă are loc în cazul prestării serviciului public de gospodărie comunală de către un agent economic privat, în baza unui contract de concesiune supus regimului juridic de drept public. Legiuitorul, pentru prima dată, consacră în mod detaliat contractul de concesiune a serviciilor publice din care se pot desprinde și caracterele de drept public, de

rând cu cele de drept privat, ale acestui contract. Autoritățile administrației publice locale prin anunțarea unui concurs, pot selecta cel mai optim agent economic pentru delegarea serviciului dat.

Regulamentul cu privire la concesiunea serviciilor publice de gospodărie comunală, aprobat prin Hotărârea Guvernului, nr. 1006, din 13.09.2004 stabilește cadrul juridic unitar privind etapele și condițiile ce trebuie îndeplinite în procedura de concesiune a serviciilor publice de gospodărie comunală, indiferent de forma de proprietate a operatorului și forma organizatorică de gestiune. Trebuie să menționăm, că acest Regulament nu este operațional la nivel local, deoarece lezează dreptul autorităților administrației publice locale de a gestiona bunurile publice din patrimoniul unității ad-

ministrativ-teritoriale în condițiile autonomiei locale, stipulate în art. 109 (1) din Constituție. Astfel, potrivit p. 13 din Regulament, Departamentul Privatizării în comun cu Departamentul Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului (reorganizat în Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului) și autoritățile respective ale administrației publice locale vor alcătui lista obiectivelor propuse spre concesiune, prezentând-o Guvernului spre aprobare.

În opinia noastră această reglementare încalcă principiile constituționale de autonomie locală și descentralizare a serviciilor publice locale și creează o situație în care concesiunea serviciilor publice locale se tergiversează și depinde în mare măsură de deciziile Guvernului.

Organizarea, conducerea, administrarea, gestionarea, monitorizarea și controlul funcționării serviciilor publice de gospodărie comunală, coordonarea activității lor sunt atribuții ale autorităților administrației publice centrale și locale.

Dacă autoritățile publice centrale au doar atribuții generale de control și de intervenire doar în cazurile când autoritățile publice locale nu au surse financiare suficiente pentru a realiza un serviciu necesar populației, atunci autoritățile administrației publice locale sunt responsabile de tot ce privește organizarea, gestionarea și buna funcționare a serviciilor publice de gospodărie comunală.

În Republica Moldova forma principală de gestiune a serviciilor publice locale de interes general este gestiunea directă prin intermediul întreprinderilor municipale care activează în condiții de pierderi economice. Gestiunea delegată a serviciilor publice locale în Republica Moldova este în stare incipientă. Drept exemplu de gestiune delegată poate servi concesiunea serviciilor publice de alimentare cu apă potabilă și canalizare din orașul Cimișlia.

În Republica Moldova nu se utilizează Formele Alternative de Prestare a Serviciilor Publice (FAPSP)- (parteneriat public-privat, servicii intercomunale, constituirea societăților comerciale cu capital mixt, implicarea capitalului privat în serviciile publice, în principal prin aranjamente de tip BOT (Construcție-Operare-Transfer), DBO (Proiectare-Construcție-Operare), BOR (Construcție-Operare-Reînnoire), ROT (Reabilitare-Operare-Transfer).

CAPITOLUL 3.

Serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare

Prin Hotărârea Guvernului, nr. 530 din 06.06.2000 „Cu privire la restructurarea gospodăriei de alimentare cu apă și canalizare” întreprinderile de alimentare cu apă din orașe, au fost în mare parte reorganizate în întreprinderi municipale apă-canal, iar în zonele rurale acestea au servicii publice fără a avea un statut juridic bine determinat. Din lipsa de fonduri pentru reparații și întreținere, serviciile de alimentare cu apă și canalizare s-au deteriorat rapid în majoritatea orașelor deservite de întreprinderile municipale de alimentare cu apă (regiile „Apă-Canal”), precum și în zonele rurale, rezultând într-un impact advers asupra sănătății publice.

Curtea de Conturi² a estimat patrimoniul serviciilor publice de aprovizionare cu apă și canalizare în valoare totală de circa 1 miliard de lei. În perioada anilor 1996-2002 nu s-au efectuat investiții capitale în dezvoltare bazei tehnico-materiale a întreprinderilor din acest domeniu de activitate (cu excepția SA „Apă-Canal Chișinău”, D.P. „Apă-Canal Căușeni”), modernizarea utilajului de producție și a rețelelor de transportare a apei și celor de canalizare, uzura cărora constituie de la 60 până la peste 90 la sută. Uzura respectivă a infrastructurii serviciilor publice, majorarea permanentă a prețurilor la energia electrică, precum și indiferența autorităților administrației publice locale și conducerii acestor întreprinderi a generat o situație economico-financiară deplorabilă.

Potrivit informațiilor parvenite de la Asociația republicană Apă-Canal, sectorul este falimentar din punct de vedere financiar, 2/3 din pierderi înregistrându-se numai în mun. Chișinău. Majorările recomandate a tarifelor pentru apă și canalizare în mun. Chișinău nu au fost implemen-

tate cu perseverență și tariful este mult sub nivelul de acoperire a costurilor, cauzând lipsa totală de fonduri pentru operare și întreținere. Deteriorarea serviciilor de alimentare cu apă este legată și de problema endemică a neachitării plăților, perioada medie de colectare a plăților la nivelul țării crescând de la 197 de zile în anul 1997 la 340 zile în anul 2004. Subvenționarea încrucișată a gospodăriilor casnice de către întreprinderi este foarte înaltă, tarifele pentru întreprinderi fiind de până la 5 ori mai mari decât pentru gospodăriile casnice. În mun. Chișinău, acest raport este mai mare de 7 ori, în timp ce gospodăriile casnice beneficiază de tarife care sunt mai reduse decât în celelalte părți ale țării, în pofida condiției financiare relativ mai bune a gospodăriilor casnice din capitală.

Serviciile publice de alimentare cu apă

Asigurarea populației cu apă potabilă de bună calitate constituie unul din factorii primordialii ai securității naționale a țării, ținând cont de faptul că circa ca 20% din morbiditățile înregistrate sunt provocate de calitatea

necorespunzătoare a apei. Problema vizată este una dintre cele mai stricte cu care se confruntă societatea, devenind și o problemă politică.

În republică funcționează 544 sisteme de alimentare cu apă, dintre care numai 46% corespund exigențelor igienice și numai 3% dispun de autorizații necesare pentru funcționare.

Doar 17% din locuitorii de la sate sunt asigurați cu sisteme centralizate de alimentare cu apă, ceilalți folosesc apă din fântâni și izvoare.

Proporția apei distribuită consumatorilor localităților urbane, în totalul distribuit, este de 92,9%, diferența fiind cantitatea de apă distribuită consumatorilor localităților rurale. Pierderile și consumul de apă necontorizată în cantitatea totală de apă captată fiind de 37,8%, situație caracteristică și pentru anii precedenți. Consumul mediu zilnic de apă pentru uz casnic, în municipii și orașe, în anul 2005, a fost de 82,0 litri/locuitor, față de 74,6 litri/locuitor în anul 2004.

În prezent, în calitate de surse descentralizate de alimentare cu apă, se folosesc circa 150 mii fântâni, care utilizează apele freatiche, a căror calitate, în majoritatea cazurilor, este nesatisfăcătoare din cauza conținutului mărit de compuși chimici.

În ultimii ani, s-a înregistrat pretutindeni o creștere a conținutului de nitrați și a mineralizării apelor freatiche, cauzată de starea sanitară nefavorabilă a teritoriului, constatată în 76% din fântâni și 50% din izvoare ceea ce a avut impact asupra calității apelor

Tab.1 Utilarea localităților cu instalații de aprovizionare cu apă și distribuția apei¹

	2005				Informativ: Total 2004
	Localități urbane	Localități rurale	Total efectiv	în % față de 2004	
Sisteme de alimentare cu apă, unități	99	445	544	100,6	541
Venituri de la distribuția apei (fără TVA), mil. lei	277,7	8,3	286,0	102,3	279,7
Cheltuieli pentru distribuția apei, mil. lei	291,7	11,6	303,3	104,7	289,7

Sursă: Biroul Național Statistică

¹ Biroul Național Statistică, Notă Informativă: Cu privire la activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2005, nr. 08-01/84 din 13.07.06

² Hotărârea Curții de Conturi nr. 100 din 24.10.2002

din fântâni. Sunt inutilizabile, în calitate de sursă de apă potabilă, peste 83% din fântâni și 50% din izvoare.

Actualmente, 67% din apeductele existente în localitățile rurale nu corespund exigențelor igienice, aflându-se în stare nesatisfăcătoare. Doar 20% din sursele subterane de alimentare cu apă, din 77 localități rurale, au calitatea apei corespunzătoare exigențelor normative și pot fi folosite ca surse de alimentare centralizată cu apă menajer-potabilă. În celelalte surse, calitatea apei nu corespunde exigențelor normative conform următorilor indici: reziduu fix, duritate generală, fluor, fier, cloruri, sulfaiți, culoare.

În prezent, peste 50% din populația țării utilizează în scopuri potabile apa care nu corespunde exigențelor sanitare. Din cauza lacunelor existente în activitatea de protecție a apelor, epurării sub nivel a apelor uzate continuă poluarea intensivă a bazinilor de apă, degradarea surselor de apă, fapt ce conduce la înrăutățirea calității apelor subterane. În ultimii ani au fost întreprinse un șir de măsuri privind ameliorarea lucrărilor în acest sector important al economiei naționale. Cu susținerea instituțiilor internaționale financiar-bancare au fost renovate peste 100 km rețele de apeduct în mun. Chișinău, renovat apeductul Bădraji-Edineț, precum și rețelele orașenești și de distribuție în or. Călărași, reconstruite și reparate apeductele într-un șir de localități rurale, cum sunt: Chircăiești, Borceag, Stăuceni, Baccealia, Hiliuți, Fețești, Cneazevca, Mihailovca, Alexeevca, Marchet, Onești, Negrea, Pervomaiscoe, Strîmbeni, Surchiceni, Negurenii Noi, Țibirica, Pitușca, Pociumbăuți și altele.

Au fost create întreprinderi specializate prestatoare de servicii de alimentare cu apă și canalizare subordonate autorităților administrației publice locale.

Din lipsa de fonduri pentru reparații și întreținere serviciile de alimentare cu apă și canalizare s-au deteriorat rapid în majoritatea localităților având un nivel avansat de uzură morală și fizică de la 60 până la peste 90 la sută, ceea ce conduce la o eficiență scăzută, consumuri mari și servicii de proastă calitate.

Serviciile publice de canalizare și evacuare a apelor uzate

Sistemele de canalizare existente în localitățile din Republica Moldova au fost realizate în baza unor proiecte și scheme de dezvoltare a teritoriului și de amplasare în zonele economice și de obiectelor economiei naționale, a întreprinderilor industriale, a forțelor de producție, a schemelor de folosire complexă a resurselor de apă, care, actualmente, și-au pierdut actualitatea și necesită reactualizare, conform schemelor complexe corectate și noilor planuri generale de dezvoltare a localităților.

Sistemele comunale centralizate de canalizare se exploatează în 74 de localități urbane și 125 localități rurale.

Actualmente, se află în funcțiune 100 stații de pompare a apelor uzate, trei dintre care sunt în stare de avariere (orașele Hîncești, Ungheni și Basarabasca). În 10 localități apele uzate se pompează la stațiile de epurare ale altor orașe. Din cauza exploatării de lungă durată, 100 km de rețele urmează a fi renovate, 20 km - construite din nou.

Stațiile de epurare și pompare nu sunt încărcate în măsură deplină, de aceea se impune modernizarea schemelor tehnologice, iar instalațiile de pompare și refulare a aerului necesită renovare cu scopul reducerii cheltuielilor pentru energia electrică, deoarece cota energiei electrice în suma totală a cheltuielilor constituie în medie 34%. La stațiile de epurare nu se respectă

tehnologia epurării din cauza neuniformității debitului apelor uzate și deconectării frecvente a energiei electrice. S-a schimbat și componența apelor uzate, 75% revenind apelor menajere. În multe cazuri exploatarea sistemelor comunale este nesatisfăcătoare din cauza nivelului redus de calificare al specialiștilor angajați și lipsei mijloacelor adecvate de control.

În perioada 2002-2004 au fost implementate proiecte pentru restabilirea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare în 144 localități urbane și rurale. Costul lucrărilor s-a cifrat la 247,5 mil. lei. În anul 2005 au fost alocate 39135,0 mii lei din contul mijloacelor bugetului de stat și a proiectelor investiționale ca investițiilor capitale pentru aprovizionarea localităților cu apă potabilă.

În scopul restabilirii și dezvoltării sistemelor de alimentare cu apă potabilă și de canalizare, prestării unor servicii de bună calitate consumatorilor, soluționării problemelor ce țin de utilizarea rațională și păstrarea resurselor acvatice, protecția mediului înconjurător, Guvernul prin Hotărârea nr. 1406 din 30.12.2005 a aprobat Programul de alimentare cu apă și de canalizare a localităților din Republica Moldova până în anul 2015. Obiectivul de bază al Programului rezidă în soluționarea unui complex de probleme reciproc condiționate, cu caracter organizațional, tehnic, economic și juridic, soluționarea cărora va asigura funcționarea stabilă și continuă a sistemelor comunale centralizate și descentralizate.

Tab.2 Utilarea localităților cu sisteme de canalizare și evacuarea apelor uzate³

	2005				Informativ: Total 2004
	Localități urbane	Localități rurale	Total		
			efectiv	în % față de 2004	
Sisteme de canalizare, unități	74	125	199	99,5	200
Venituri de la evacuarea apelor uzate (fără TVA), mil. lei	101,3	1,8	103,1	106,1	97,2
Cheltuieli pentru evacuarea apelor uzate, mil. lei	137,1	3,7	140,8	113,8	123,7

Sursă: Biroului Național Statistică

³ Biroul Național Statistică, Notă Informativă: Cu privire la activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2005, nr. 08-01/84 din 13.07.06

CAPITOLUL 4.

te de alimentare cu apă și canalizare. Programul inserează și concretizează căile de soluționare a problemelor expuse în direcțiile strategice ale dezvoltării social-economice a Republicii Moldova până în anul 2015, cuprinzând 43 de localități urbane (municipii și orașe) cu populația totală de circa 1 mil. 500 mii locuitori și 556 localități rurale (comune și sate), cu populația totală de circa 2 milioane. Pentru modernizarea și dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare pentru perioada 2006-2015 se prevăd în total 5 164 559 mii lei, inclusiv 1569 mil. lei din bugetele de toate nivelurile (30,38%), 3490 mil. lei din credite bancare, mijloace ale programelor și fondurilor internaționale (67,58%) și 106 mil. lei constituie contribuția populației (2,04%).

Pentru anul 2006 Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului a elaborat Programul efectuării lucrărilor de construcție și reconstrucție a apeductelor în 26 de localități ale republicii în sumă totală de 30,74 mil. lei.

Realizarea Programului este pus în sarcina organelor administrației publice centrale de specialitate, autorităților administrației publice locale de toate nivelurile, defalcări de la populație și de la agenți economici din teritoriu.

Servicii publice de aprovizionare cu energie termică

Aprovizionarea centralizată cu energie termică de asemenea a experimentat o perioadă lungă de lipsă de reparații și nu mai funcționează decât în orașele Chișinău și Bălți. În sectorul de termoficare s-a creat o situație alarmantă. Astăzi aproape că nu mai funcționează sistemele centralizate de aprovizionare cu căldură în orașe – centre raionale. Cauza rezidă nu numai în lipsa surselor bugetare pentru susținerea acest sector, dar și consumurile foarte mari de energie a utilajelor care sunt învechite moral și fizic. Din acest motiv rezultă și prețul exorbitant la energia termică pe care trebuie să-l achite consumatorul. Tot mai frecvent consumatorii decid deconectarea de la sistemul centralizat și instalarea unor centrale termice autonome (în ca-

zul că este accesibil un alt serviciu – gazele naturale). Aceasta aduce după sine o scumpire și mai mare a serviciului pentru acei consumatori care au rămas să fie deserviți prin rețeaua centralizată.

Lipsa unui concept de descentralizare a acestui serviciu duce la deteriorarea fondurilor în permanență și la imposibilitatea autorităților administrației publice locale să asigure cu serviciul de termoficare consumatorii din teritoriul subordonat.

Astfel, în majoritatea orașelor, serviciile de aprovizionare cu energie termică sunt asigurate în mare parte prin intermediul sistemelor descentralizate de generare a energiei termice la nivel de bloc sau un grup de blocuri.

Potrivit informației Ministerului Industriei și Infrastructurii în Republica Moldova funcționează numai 16 întreprinderi producătoare și furnizoare de energie termică fondului locativ. Ele sunt situate în orașe – centre raionale și în municipiul Chișinău. În restul localităților fondul locativ este asigurat cu energie termică prin sisteme descentralizate sau nu dispun în general de sisteme de aprovizionare cu energie termică.

Recuperarea costurilor potrivit rapoartelor pentru serviciile de aprovizionare cu energie termică și apă caldă este în mod constant mai înaltă, și atinge aproape 66% pentru întreprinderii operate la nivelul autorităților publice locale și 95% pentru operațiunile cu ciclu combinat de producere a energiei termice și energiei electrice aflate în proprietate de stat.

Tab. 4 Surse de finanțare planificate (mil.lei)⁴

Nr. d/o	Sursa de finanțare	orașe și municipii (mil.lei)			localitățile rurale (mil.lei)		
		Alimentarea cu apă	Canalizarea	Total	Alimentarea cu apă	Canalizarea	Total
1.	Bugete de toate nivelurile	773	493	1266	203	100	303
2.	Credite și granturi ale organizațiilor financiare internaționale, mijloace ale programelor și fondurilor internaționale	1744	1088	2832	440	218	658
	Contribuția populației				71	35	106
	Total:	2517	1581	4098	714	353	1067
	inclusiv elaborări științifice, de investigații și normative	50	32	82			

Sursă: Programul de alimentare cu apă și de canalizare

Tab. 6 Lista întreprinderilor producătoare și furnizoare de energie termică fondului locativ

Nr. d/o	Localitatea	Denumirea întreprinderii
1	Anenii Noi	I.M. „Antermo”
2	Bălți	S.A. „CET-Nord”
3	Bălți	Î.M. „Termogaz Bălți”
4	Călărași	S.A. „Rețelele termice Călărași”
5	Cimișlia	S.A. „Rețelele termice Cimișlia”
6	Criuleni	Î.M. „Rețele termice Criuleni”
7	Ceadr-Lunga	S.A. „Rețelele termice Ceadr-Lunga”
8	Orhei	S.A. „SCL Orhei”
9	Glodeni	Î.M. „Rețele termice Glodeni”
10	Rișcani	Î.M. „Rețele termice Rișcani”
11	Șoldănești	Î.M. „Șoldănești-Service”
12	Ștefan Vodă	I.M. „Rețelele termice Ștefan Vodă”
13	Taraclia	S.A. „Rețele termice Taraclia”
14	Ungheni	S.A. „Comgaz-Plus”
15	Chișinău	S.A. „TERMOCOM” S.A. „Apă Canal”

Sursă: Ministerul Industriei și Infrastructurii al Republicii Moldova

Măsurile de eficiență a energiei în sectorul termoenergetic sunt importante din mai multe considerente:

- dependența aproape totală a Moldovei de resurse energetice de import;
- oportunități importante de economie a resurselor energetice în sectoarele alimentare cu apă și aprovizionare cu energie termică;
- cererea din partea consumatorilor pentru servicii de aprovizionare mai bune și mai eficiente cu energie termică, dat fiind creșterea cotei cheltuielilor gospodăriilor casnice în consumul total al energiei.

În scopul renovării și dezvoltării sistemelor de alimentare cu căldură a localităților din republică, precum și alimentării fiabile și eficiente a consumatorilor cu căldură, Guvernul Republicii Moldova prin Hotărârea 1059 din 29 august 2003 a aprobat Programul Național de renovare și descentralizare a sistemelor de alimentare cu căldură a localităților din Republica Moldova. Potrivit Programului Național investițiile necesare pentru reconstrucția și renovarea sistemelor de alimentare cu energie termică a 36 orașe și localități au fost estimate la suma de 15,8 mil. dolari cu condiția construcției surselor de

producere doar a energiei termice, cu capacitatea instalată totală egală cu 415MW.

Mersul îndeplinirii Programului Național de renovare și descentralizare a sistemelor de alimentare cu căldură a localităților din Republica Moldova, a fost examinată la ședința Guvernului din 12 iulie 2006 (Hotărârea Guvernului nr.1059 din 29 august 2003 nr. 815 din 12.07.2006).

Astfel, în conformitate cu prevederile sus-numitului Program, până în anul 2006, sunt prevăzute de a fi construite 700 surse noi de energie termică, destinate să asigure cu agent termic obiectele de menire socială. În urma eforturilor conjugate ale autorităților administrative centrale și autorităților administrației publice locale, în ultimii ani, o parte considerabilă a măsurilor stipulate în Program au fost realizate. Astfel, până la ora actuală, 451 de centrale termice au fost deja construite, și anume, în anul 2003 au fost construite 105 surse noi de energie termică, în anul 2004 - 154, iar în anul 2005 - 192. Pentru 2006 se prevede construirea a încă 249 surse noi de energie termică.

În ansamblu, în centrele raionale, se constată o tendință de descentralizare a sistemelor de alimentare cu căldură, inclusiv în orașele în care s-au păstrat și funcționează sistemele centralizate, spre exemplu, Călărași,

Cimișlia, Criuleni și Anenii Noi. Practic în toate localitățile instituțiile publice sunt asigurate cu căldură de la centralele termice autonome ce au fost construite pe parcursul ultimilor trei ani.

Totodată, în Program se pune accentul și pe asigurarea fiabilă cu energie termică a consumatorilor la tarife acceptabile. Reducerea considerabilă a tarifelor la energia termică este posibilă în cazul utilizării în calitate de sursă de energie termică, în sistemele respective, a mini-CET-lor, care produc energie termică și electrică concomitent, în mod combinat. Având în vedere acest fapt, pentru majoritatea orașelor se prevede construirea mini-CET-urilor care funcționează în baza gazelor naturale. Astfel de variante au fost elaborate în cadrul Programului pentru orașele Briceni, Cupcini, Dondușeni, Drochia, Edineț, Florești, Glodeni, Ocnița, Otaci, Rișcani, Singerei și altele. În condițiile economice existente în republică această variantă de modernizare este destul de reală. În anul curent este preconizată finalizarea proiectului-pilot în or. Ocnița, unde va fi dată în exploatare prima mini-CET, cu o capacitate de 6 MW, care va asigura consumatorii orașului cu energie termică în cantitatea necesară și la un preț rezonabil. La ora actuală, lucrările de construcție și montaj sunt efectuate în proporție de 90 la sută.

Astăzi aproape că nu mai funcționează sistemele centralizate de aprovizionare cu căldură în orașe. Cauza este nu numai în lipsa surselor bugetare pentru a putea susține acest sector, dar și consumurile foarte mari de energie a utilajelor care sunt învechite moral și fizic. Tot mai frecvent consumatorii decid deconectarea de la sistemul centralizat și instalarea unor centrale termice autonome. Aceasta aduce după sine o scumpire și mai mare a serviciului pentru acei consumatori care au rămas să fie deserviți prin rețeaua centralizată.

CAPITOLUL 5.

Serviciile publice pentru fondul locativ

Fondul locativ, principală sursă a bunăstării populației, se deteriorează cauza neglijării ani la rând și lipsei finanțării pentru reparațiile capitale și întreținere, întreprinderile municipale de exploatare a fondului locativ prestează servicii ineficiente, încă subvenționate proprietarilor privați a locuințelor și duc lipsă de fonduri suficiente pentru a efectua reparațiile capitale necesare. Gospodăriile casnice în calitatea lor de proprietari ai locuințelor duc lipsă de stimulente și mijloace pentru a realiza un efort colectiv în efectuarea reparațiilor urgente și întreținerii curente.

„Regulamentul cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 191 din 19.02.2002 stabilește modul de achitare de către proprietari, chiriași și arendași de apartamente, încăperi locuibile în cămine și încăperi cu altă destinație decât cea de locuințe, a plăților pentru serviciile locative, comunale și necomunale și reglementează relațiile contractuale între furnizori (gestionari) și consumatorii acestor servicii. Art. 3 din Regulament prevede că serviciile se prestează proprietarilor de apartamente, încăperi locuibile în cămine sau asociațiilor lor, chiriașilor și arendașilor în baza contractelor încheiate direct cu furnizorul de servicii sau cu gestionarul. În practică însă cu excepția contracte-

lor de furnizare a energiei electrice, furnizorii evită să semneze contracte directe cu utilizatorii (beneficiarii)

Regulamentul diferențiază serviciile publice prestate în 3 categorii (servicii locative, servicii comunale, servicii necomunale).

Din categoria de servicii locative fac parte:

- a) închirierea apartamentelor, încăperilor locuibile în cămine din fondurile de stat (departamental), municipal, obștesc și cu statut special;
- b) darea în arendă a apartamentelor, încăperilor locuibile în cămine proprietate privată, de stat (departamentală), municipală și obștească.

În categoria serviciilor comunale sunt incluse serviciile de:

1. încălzire a caselor individuale, apartamentelor, încăperilor locuibile în cămine și încăperilor de uz comun din blocurile locative și cămine;
2. alimentare cu apă caldă menajeră;
3. alimentare cu apă potabilă;
4. evacuarea apelor uzate;
5. transportul deșeurilor menajere solide și lichide;

6. servicii ascensor;
7. deservirea tehnică și reparația blocurilor locative cu apartamente, a blocurilor căminelor cu încăperi locuibile;
8. deservirea tehnică și reparația echipamentelor tehnice din interiorul blocului.

Servicii necomunale:

- a) rețeaua de radiodifuziune prin fire;
- b) sistemul de recepție colectivă a semnalului de televiziune și televiziune prin cablu;
- c) servicii de telecomunicații;
- d) alimentarea cu energie electrică a apartamentelor, încăperilor locuibile în cămine, locurilor de uz comun din blocurile locative și funcționarea ascensoarelor;
- e) alimentarea cu gaze naturale utilizate pentru aragaze, boilere sau instalațiile de încălzire autonomă a apartamentelor.

CAPITOLUL 6.

Considerente privind finanțarea serviciilor publice

Finanțarea serviciilor publice locale presupune asigurarea funcționării administrației publice locale, dar această funcționare precum și calitatea serviciilor publice furnizate depinde de nivelul infrastructurii publice locale și generale, care reprezintă și necesită bani publici pentru dezvoltare. De aici rezultă necesitatea delimitării foarte clare a cheltuielilor curente ale administrației publice locale legate de funcționarea acesteia și de asigurarea serviciilor publice locale, de cele care se concretizează în cheltuieli de capital ocazionate de finanțarea dezvoltării, în scopul îmbunătățirii calității serviciilor publice.

Există o mare necesitate pentru investiții în infrastructura comunală locală. Totuși, politicile tarifare sunt intermitente și nu asigură recuperarea costurilor, ceea ce contribuie la deteriorarea continuă a sistemului. Tarifele sub rata de recuperare a costurilor, lipsa disciplinei de plată și subvențiile încrucișate reprezintă o subvenție generală ascunsă și o constrângere viitoare pentru bugetele guvernului, și eșuează în orientarea subvențiilor către grupurile social-vulnerabile care într-adevăr au nevoie de ele. Creșterea disciplinei de plată este o cerință de ordin imperativ pentru îmbunătățirea recuperării costurilor și trebuie să fie combinată cu sporirea eficienței operaționale în vederea minimizării pierderilor din sistem și reducerea impactului majorării prețurilor la resursele energetice de import.

Veniturile locale sunt limitate și privează autoritățile administrației publice locale de o sursă independentă de finanțare care ar reflecta în mod vizibil responsabilitatea autori-

tăților administrației publice locale față de populația locală. Fluxurile fiscale reprezintă partea majoră a finanțării serviciilor publice. Aceste fluxuri sunt insuficient definite, imprevizibile și sunt subiectul unor variații și negocieri anuale ceea ce face dificil pentru autoritățile administrației publice locale să elaboreze și să implementeze planurile lor de acțiuni și de investiții.

Conform art. 9 din Legea nr. 1402/2002, finanțarea și realizarea investițiilor publice aferente sistemelor publice de gospodărie comunală se fac cu respectarea legislației în vigoare privind inițierea, fundamentarea, promovarea și aprobarea investițiilor publice, în temeiul următoarelor principii:

- b) promovarea rentabilității și eficienței economice și manageriale prin păstrarea unei părți a veniturilor realizate din activități proprii la nivelul comunităților locale;
- c) consolidarea autonomiei fiscale locale pentru crearea mijloacelor financiare necesare funcționării serviciilor publice de gospodărie comunală, în condițiile legii;
- d) promovarea creării piețelor locale de capital;
- e) *consolidarea autonomiei locale prin contractarea și garantarea împrumuturilor necesare pentru finanțarea serviciilor publice de gospodărie comunală, în condițiile legii.*

Finanțarea cheltuielilor curente de capital ale sistemelor publice lo-

cale de gospodărie comunală se asigură din bugetele de venituri și cheltuieli ale operatorilor, care se formează prin încasarea de la utilizatori a sumelor reprezentând contravaloarea serviciilor furnizate/prestate și prin instituirea unor taxe speciale potrivit legii, și suplimentar, din bugetele locale sau, după caz, din alocațiile acordate de Guvern.

Din aceste prevederi reiese că, consiliile locale sunt obligate să aprobe tarife economic argumentate, care să acopere toate cheltuielile operaționale ale întreprinderii prestatoare de servicii, ceea ce poate să asigure întreținerea infrastructurii pe care o are în gestiune întreprinderea precum și realizarea serviciului calitativ și continuu. De fapt, în realitate aceste prevederi nu se respectă din mai multe motive:

- motivul politic, când consilierii doresc să-și acumuleze capital politic prin promovarea unor tarife sub nivelul costului real (tarifele la apă în mun. Chișinău);
- motivul tehnic, când majoritatea rețelelor de infrastructură au un grad de uzură avansată, ceea ce duce la necesitatea de investiții substanțiale de care întreprinderile nu dispun;
- capacitatea scăzută de plată a serviciilor de către o parte din populație, pentru care autoritățile administrației publice locale ar putea adopta decizii de subvenționare a acestora.

Autoritățile administrației publice locale, în scopul soluționării unor probleme sociale, pot decide asupra subvenționării unor servicii și în acest scop aprobă în bugetele locale surse financiare pentru acoperirea unor cheltuieli ale întreprinderilor prestatoare de servicii. Astfel pot fi micșorate prețurile la serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, agent termic etc.

Alocațiile acordate de guvern poartă, de obicei, caracter investițional, dar pot fi prevăzute și sub formă de subsidii pentru diferite pături de-

favorizate ale populației, care vor fi îndreptate ca plată pentru serviciile publice de interes general al comunității direct pe conturile întreprinderilor prestatoare de servicii (majorarea tarifelor la gaze naturale).

6.1. Costuri și tarife pentru serviciile publice locale de interes general

Costul serviciilor

Costul reprezintă totalitatea cheltuielilor făcute de organizație pentru realizarea serviciilor sale. Cheltuielile se exprimă în formă bănească. Costul reflectă consumul factorilor de producție: capital, muncă, natură.

În capitalul fix sunt cuprinse clădirile, utilajele etc. care se consumă treptat. Uzura utilajelor și clădirilor se acoperă prin amortizare. În capitalul circulant sunt cuprinse materiile prime. Ele se consumă în cursul prestației, iar valoarea lor se transmite integral produselor.

Munca se transpune în salariile plătite. Există atât o muncă directă (a operatorilor care realizează serviciile), cât și o muncă indirectă (a managerilor care organizează procesul de servire).

Natura se evidențiază prin prețul plătit pentru procurarea apei, pentru folosirea terenului etc.

Determinarea costului are un anumit grad de relativitate, deoarece unele cheltuieli sunt directe (factorii de producție se regăsesc în serviciu), iar altele indirecte (cheltuielile sunt la nivelul organizației și ele se repartizează pe serviciu mai mult sau mai puțin exact).

Tariful serviciilor

Valoarea pe piață a unui serviciu se numește în majoritatea cazurilor tarif (de exemplu pentru distribuția de energie). Cuvântul preț se folosește mai rar (de exemplu în serviciile de alimentație publică). Taxă se folosește tot pentru unele servicii publice (notariat, aprobări de urbanism, pentru autostradă, parcări, reclame și fir-

me luminoase. Cuvântul redevență se folosește pentru plata unor bunuri sau drepturi concesionate, achiziționare de licențe de know-how (este un procent din cifra de afaceri).

Tariful este expresia valorii serviciului pe piață. În funcție de deschiderea piețelor pot fi prețuri interne (pe piața națională), prețuri regionale și prețuri internaționale (pe piețele unde se întâlnește un volum important de cereri și oferte).

Tariful este folosit de consumator ca indicator de bază al calității serviciilor. În acest context stabilirea unui preț este foarte importantă, mai ales în cazurile în care prestarea unui serviciu diferă sensibil de la un prestator la altul și unde riscul de a cumpăra un serviciu public de slabă calitate este ridicat. În Republica Moldova majoritatea serviciilor publice locale de interes general sunt prestate în sistem de monopol (aprovizionare cu apă, canalizare, energie termică, salubritatea etc.) și beneficiarul nu are posibilitatea de alege operatorul/furnizorul, și operatorul își impune tariful la cantitatea și calitatea respectivă.

Un rol deosebit în reglementarea tarifelor la serviciile publice de gospodărie comunală furnizate/prestate în mod centralizat le revine Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE) și autorităților administrației publice locale, cu respectarea reglementărilor în vigoare.

Astfel, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică:

a) elaborează și aprobă, în coordonare cu Guvernul, metodologia de calculare a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică, de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate; (*Hotărâre Nr.164 din 29.11.2004 privind Metodologia determinării, aprobării și aplicării tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate și Hotărâre nr. 147 din 25.08.2004 privind Metodologiile de determinare, aplicare și aprobarea a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică*);

b) aprobă, în coordonare cu administrația publică locală, tarifele

pentru serviciile publice de alimentare cu apă tehnologică, prestate centralizat la nivel de municipiu (oraș) și raion, calculate în conformitate cu metodologia de calculare a tarifelor. *De ex. tariful pentru apa tehnologică în mun. Chișinău constituie 9,82 lei/m.c.;*

c) monitorizează respectarea de către operatori a metodologiei de calculare a tarifelor, participă, în limitele competenței, la exercitarea controlului asupra activității participanților pe piața serviciilor comunale;

d) asigură transparența tarifelor pentru serviciile publice de gospodărie comunală.

Serviciile publice de gospodărie comunală după natura lor sunt servicii publice industriale și comerciale (SPIC), deoarece au drept sursă de finanțare taxele încasate de la beneficiari. Activitatea acestor servicii este comparabilă cu activitatea întreprinderilor private

Metodologia determinării, aprobării și aplicării tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate, aprobate de Agenția Națională Reglementare în Energetică prin Hotărârea nr. 164 din 29.11.2004, prevede că tarifele pentru serviciile de alimentare cu apă potabilă, de canalizare și epurare a apelor uzate se aprobă de către autoritățile administrației publice locale, în coordonare cu autoritatea publică centrală de specialitate, conform legislației. Tarifele pentru serviciile publice de alimentare cu apă tehnologică (industrială), prestate centralizat la nivel de municipiu (oraș) și raion se aprobă de către Consiliul de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE), în coordonare cu organele publice locale.

Metodologia prevede stabilirea tarifelor separat pentru fiecare serviciu prestat (apă potabilă, apă tehnologică, canalizare și epurare a apei uzate). Autoritățile administrației publice locale sunt în drept să stabilească pentru populație tarife mai reduse decât cele medii calculate, acoperind diferența respectivă din contul majorării tarifelor pentru celelalte categorii de consumatori. În cazul,

când tarifele diferențiate sunt stabilite fără balansarea reducerilor pe o grupă de consumatori și majorărilor pe altă grupă, autoritatea publică locală este obligată să compenseze întreprinderii, din sursele financiare proprii, pierderile suportate din această cauză.

Tarifele se stabilesc drept tarife fixe, care nu pot fi modificate de întreprinderi, pentru evitarea oricăror discriminări a consumatorilor în procesul aplicării acestora.

În tarifele pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate se includ consumurile și cheltuielile pentru captarea, pomparea, tratarea, filtrarea, transportarea, distribuția și furnizarea apei, transportarea și epurarea apelor uzate până la punctul de delimitare a consumatorului. În anexa nr. 2 se conțin calcululele tarifelor necesare pe anul 2006 la serviciile de alimentare cu apă și canalizare prestate de către S.A. „Apă-Canal Chișinău” efectuat de către ANRE.

Reglementări similare se conțin în Metodologiile de determinare, aplicare și aprobare a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică aprobate prin Hotărârea ANRE, nr. 147 din 25.08.2004.

Tarifele pentru deservirea rețelilor ingineresti interne se stabilesc conform prevederilor stipulate în „Regulamentul cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/ reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă” aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 191/2002, care prin art.7 stabilește procedura de elaborare, aprobare și reglementare a tarifelor pentru serviciile locative, comunale și necomunale. Elaborarea, aprobarea și reglementarea tarifelor se efectuează în modul următor:

- a) tarifele pentru închirierea sau arendarea apartamentelor, încăperilor locuibile din cămine ori încăperilor

nelocuibile din blocul locativ, pentru energia termică produsă de centralele termice, apa potabilă și apa caldă menajeră, evacuarea apelor uzate, deservirea tehnică și reparația echipamentelor tehnice din interiorul blocului, deservirea tehnică și reparația blocului locativ de stat sau municipal și utilajului, transportul deșeurilor menajere solide și lichide, deservirea tehnică a ascensoarelor și a sistemelor de recepție colectivă a semnalului de televiziune - de către organele administrației publice locale;

- b) tarifele pentru sursele energetice (gazele naturale, precum și energia electrică și energia termică produsă de centralele electrice cu termoficare (CET) - de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică;
- c) tarifele pentru serviciile de radiodifuziune prin fire - de către Agenția Națională de Reglementare în Telecomunicații și Informatică;
- d) tarifele pentru deservirea tehnică și reparația blocurilor locative, precum și deservirea tehnică și reparația echipamentelor tehnice din interiorul blocurilor aflate în gestiunea asociațiilor de proprietari ai apartamentelor privatizate, încăperilor locuibile în cămine, asociațiilor de coproprietari în condominiu și cooperativelor de construcție a locuințelor - de către adunarea generală a membrilor acestora.

Tarifele pentru închirierea, arendarea apartamentelor și încăperilor locuibile în cămine și pentru deser-

virea tehnică și reparația blocurilor locative se calculează pentru un metru pătrat de suprafață a apartamentului, încăperilor locuibile în cămine. Plata pentru închirierea sau arendarea apartamentului și încăperii locuibile în cămin se percepe în baza contractului încheiat între gestionarul acestora și persoana - chiriaș sau arendaș principal - care reprezintă familia sa.

Proprietarii apartamentelor și încăperilor locuibile în cămine achită plata pentru deservirea tehnică și reparația blocurilor locative în baza tarifului, care include toate cheltuielile pentru deservirea tehnică și reparația blocului locativ, întreținerea locurilor de uz comun, amenajarea și salubritatea terenurilor aferente.

Tariful pentru apă potabilă și evacuarea apelor uzate se calculează pentru un metru cub de apă potabilă consumată și un metru cub de apă uzată.

Plata pentru încălzire se calculează pentru un metru pătrat de suprafață încălzită a apartamentului/încăperii locuibile în cămin. Instalarea, exploatarea (întreținerea și reparația), verificarea metrologică, înlocuirea (în perioada indicată în documentele normative ale organului național de metrologie) și sigilarea contoarelor termice se efectuează din contul furnizorului.

Plata pentru alimentarea cu energie electrică. Proprietarii locuințelor, precum și chiriașii locuințelor cu orice formă de proprietate sunt obligați să achite în termen plățile pentru energia electrică consumată, inclusiv, pentru energia electrică utilizată pentru iluminarea locurilor de uz comun și pentru funcționarea ascensoarelor. Plata pentru alimentarea cu energia electrică se percepe conform tarifelor în vigoare și indicațiilor contoarelor electrice, în baza contractelor încheiate între prestatori de servicii și consumatori. Evidența energiei electrice utilizate pentru iluminarea locurilor de uz comun și pentru funcționarea ascensoarelor se efectuează separat de către prestatorii de servicii

Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 468 din 02.05.2006 a fost modificată modalitatea de achitare a plăților pentru energia electrică utilizată pentru iluminarea locurilor de uz comun și pentru funcționarea ascensoarelor (serviciile – energie electrică scară și energie electrică lift), care se calculează proporțional suprafeței totale a apartamentului. Se creează o situație de neechitate, deoarece mai rațional ar fi achitarea plăților după numărul de locatari înregistrați.

Plata pentru alimentarea cu gaze naturale se percepe conform tarifulor în vigoare și conform indicațiilor de gaze, iar în lipsa lor, conform normelor de consum în vigoare.

Plata pentru folosirea ascensoarelor se calculează pentru o persoană cu excepția copiilor în vârstă de până la doi ani și a locatarilor de la etajele 1, în baza contractelor încheiate între prestatorul de servicii și gestionar sau consumator.

Plata pentru transportul deșeurilor menajere solide se calculează pentru o persoană și se percepe în baza normelor și tarifulor stabilite, conform conturilor (chitanțelor), prezentate de prestatorul de servicii, și contractelor încheiate în mod obligatoriu cu toți consumatorii, inclusiv cu proprietarii caselor individuale.

Plata pentru folosirea rețelei de radiodifuziune, a sistemului de recepție colectivă a semnalului de televiziune și pentru serviciile de telecomunicații se percepe în conformitate cu tarifele în vigoare și cu contractele încheiate.

Plățile pentru serviciile locative, comunale și necomunale se percep de la proprietarii, chiriașii și arendașii caselor individuale, apartamentelor/ încăperilor locuibile în cămine și încăperilor nelocuibile din bloc conform contractelor, în baza conturilor (bonurilor) lunare respective pentru fiecare tip de serviciu, eliberat de furnizori, gestionari sau prestatorii de servicii.

Tab. 7 Serviciile și taxele serviciilor publice pentru fondul locativ

Serviciul	Unitatea de măsură	Tariful , lei	Autoritatea publică și/sau actul normativ care a stabilit tariful
Tarifele pentru închirierea, arendarea apartamentelor	m.p.	0,2	Consiliul municipal Chișinău
Deservirea blocului locativ	m.p.	0,19	Consiliul municipal Chișinău
Apă potabilă Apă menajeră	m.c.	2,62	Consiliul municipal Chișinău în vigoare de la 01.07.2001
Încălzire	Gcal	233,0	ANRE
Gaze naturale	m.c.	> 30 – 2,3058 < 30 – 2,9526	ANRE, Hotărârea, nr. 220 din 19.07.2006
Transportare deșeuri	persoană	2,80	Consiliul municipal Chișinău, decizia nr. 16/10 din 15.12.2005
Radio	unit	3,36	ANRTI
Energie electrică scară	kWh	0,78	ANRE
Energie electrică lift	kWh	0,78	ANRE

Stabilirea tarifulor modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ

Costurile de distribuire a apei și de evacuare a apelor uzate

Tab. 8 Veniturile și cheltuielile medii de la distribuirea 1 m.c. de apă și la evacuarea 1 m.c. de apă⁵

Anul	Venitul mediu de la distribuirea 1 m.c. de apă, lei	Cheltuielile medii de la distribuirea 1 m.c. de apă, lei		Venitul mediu de la evacuarea 1 m.c. de apă, lei	Cheltuielile medii de la evacuarea 1 m.c. de apă, lei	
2002	3.7	4.5	- 0.8			
2003	4.1	5.4	- 1.3	2.1	2.3	- 0.2
2004	4.4	4.6	- 0.2	1.9	2.4	- 0.5
2005	4.3	4.5	- 0.2	1.9	2.6	- 0.7

Sursă: Biroului Național Statistică

În anul 2005, venitul mediu de la distribuția 1 m.c. de apă a alcătuit 4,3 lei și cheltuielile medii pentru distribuția 1 m.c. de apă - 4,5 lei (fiecare fiind cu 0,1 lei mai puțin față de anul precedent); venitul mediu de la evacuarea 1 m.c. de apă uzată a alcătuit 1,9 lei (la nivelul anului precedent) și cheltuielile medii pentru evacuarea și epurarea 1 m.c. de apă uzată - 2,6 lei (cu 0,2 lei mai mult față de anul precedent). Creanțele populației pentru serviciile comunale nominalizate, la sfârșitul anului 2005, au alcătuit 174,9 mil. lei și s-au mărit față de anul precedent cu 12,4%.

În prezent, în municipiul Chișinău se aplică un tarif pentru apă potabilă și canalizare în mărime de 2,62 lei/m.c. pentru populație și de 14,9 lei/m.c. pentru agenții economici și 9,82 lei/m.c. pentru apă tehnologică. În anul 1998, Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a acordat SA „Apă-Canal Chișinău” un credit în valoare de \$22,7 mil. Până în prezent, întreprinderea a achitat \$5,1 mil. Graficul achitărilor prevede rambursarea creditului, până în anul 2014, în doua tranșe pe an, în volum de \$796,4 mii fiecare.

Potrivit formulei BERD tariful mediu la apa potabilă și canalizare trebuie să fie de 8,45 lei.

⁵ Biroul Național Statistică, Note Informative: Cu privire la activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anii 2005, 2004, 2003

SA „Apă-Canal Chișinău” a prezentat Consiliului municipal Chișinău calculul tarifelor necesare pe anul 2006 la serviciile de alimentare cu apă și canalizare prestate de regia „Apă-Canal Chișinău” efectuate de către ANRE (a se vedea anexa

2). Consiliul municipal Chișinău nu a modificat tarifele la apă din anul 2001.

Din tabelul de mai jos se observă că în mun. Chișinău este cel mai jos tarif la asigurarea cu apă potabilă pentru populație, constituind 2,62

lei, tariful mediu fiind de 5,48 lei, pentru alți consumatori – 14,90 lei, cel mai înalt tarif la apa potabilă este în Râșcani și constituie 15 lei la 1 m.c. pentru populație, 44,14 lei – pentru alți consumatori și tariful mediu de 26,52 lei.

Tarifele la serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare în vigoare la 01.07.2006 pe întreprinderi specializate din Republica Moldova¹

Nr. crt.	Întreprinderea prestatoare de servicii publice de alimentare cu apă și canalizare	Tarife medii			Populația			Instituții bugetare			Alți consumatori			Canalizare (p-u deținătorii de fântâni proprii), /lei/m ³	Apă tehnologică, /lei/m ³
		apeduct, /lei/m ³	canalizare, /lei/m ³	Total, /lei/2m ³	apeduct, /lei/m ³	canalizare, /lei/m ³	Total, /lei/2m ³	apeduct, /lei/m ³	canalizare, /lei/m ³	Total, /lei/2m ³	apeduct, /lei/m ³	canalizare, /lei/m ³	Total, /lei/2m ³		
1	D.P. "Apă-Canal", Rîșcani	13.35	13.17	26.52	8.00	7.00	15.00			-	24.00	20.14	44.14	23.00	
2	D.P. "Apă-Canal" Ștefan Vodă	15.39	10.89	26.28	9.00	4.50	13.50			-	48.74	18.50	67.24	20.00	
3	Î.M. "Apă-Canal" Drochia	14.32	11.24	25.56	7.50	3.50	11.00			-	46.00	24.00	70.00	30.00	
4	D.P. "Apă-Canal" Telenești	10.04	15.35	25.39	7.50	9.15	16.65			-	32.70	20.70	53.40	27.50	
5	Î.M. "Apă-Canal" Vulcănești	9.24	13.53	22.77	7.50	7.50	15.00			-	26.20	25.12	51.32		
6	Î.M. "Apă-Canal" Ceadir-Lunga	6.77	15.21	21.98	4.95	4.50	9.45			-	40.00	20.00	60.00		
7	Î.M. "GC" Briceni	10.32	8.57	18.89	8.35	7.35	15.70			-	21.50	15.00	36.50		
8	Î.M. "GAAC" Nisporeni	10.82	7.43	18.25	8.66	6.69	15.35	15.96	5.16	21.12	31.92	10.32	42.24		
9	Î.M. "Apă-Canal" Rezina	8.66	8.89	17.55	6.95	6.95	13.90			-	18.00	18.00	36.00		
10	Î.M. "Apă-Canal" Anenii Noi	5.41	11.76	17.17	4.50	4.00	8.50			-	19.55	35.48	55.03		
11	Î.M. "Regia Apă-Canal" Orhei	8.60	8.19	16.79	7.50	1.50	9.00			-	18.18	15.00	33.18	21.50	
12	Î.M. "Apă-Canal", Edineț	9.13	7.24	16.37	6.40	4.10	10.50			-	10.20	8.10	18.30		
13	D.P. "Apă-Canal" Dondușeni	10.00	6.35	16.35	9.10	5.20	14.30	4.76	4.46	9.22	12.50	12.00	24.50		
14	Î.M. "Amen Ver" Hîncești	8.33	7.61	15.94	4.95	2.00	6.95			-	37.00	15.67	52.67		
15	Î.M. "GC" Glodeni	7.47	8.20	15.67	6.50	6.90	13.40			-	13.94	15.24	29.18		
16	Î.M. "Su-Canal" Comrat	7.46	7.51	14.97	5.95	3.95	9.90			-	25.83	24.17	50.00		
17	Î.M. "DAC" Soroca	8.11	6.46	14.57	7.60	0.40	8.00	10.40	25.35	35.75	13.26	33.80	47.06	47.06	
18	Î.M. "LC" Lipcani	5.89	8.18	14.07	3.50	3.50	7.00			-	24.00	22.50	46.50		
19	Î.M. D.P.G.L.C. Fălești	10.23	3.75	13.98	8.00	2.75	10.75			-	33.20	10.98	44.18		
20	Î.M. "GCL" Căușeni	6.31	7.46	13.77	4.50	4.00	8.50			-	33.00	23.00	56.00		
21	Î.M. "Apă-Canal" Cahul	8.99	4.64	13.63	5.35	1.35	6.70	21.00	4.00	25.00	26.63	5.00	31.63	11.76	
22	Î.M. D.P.G.L.C. Leova	6.30	7.07	13.37	5.00	5.70	10.70			-	22.65	20.53	43.18		
23	Î.M. "Comunservice" Criuleni	6.39	6.93	13.32	6.00	5.64	11.64			-	16.24	15.33	31.57		
24	Î.M. "GCL" Călărași	7.69	5.45	13.14	6.15	4.36	10.51			-	18.65	13.88	32.53		
25	S.A. "Service Comunale" Florești	6.25	6.86	13.11	5.00	4.00	9.00	11.00	11.60	22.60	7.12	9.69	16.81		
26	Î.M.D.C. Cojușna	3.00	10.05	13.05	3.00	3.00	6.00			-	3.00	10.76	13.76		
27	D.P. "Apă-Canal" Taraclia	4.65	7.87	12.52	6.00	4.00	10.00	10.00	10.00	20.00	36.00	30.00	66.00		
28	Î.M. "Apă-Canal" Strășeni	6.00	6.10	12.10	6.00	3.40	9.40			-	20.00	14.00	34.00		
29	Î.M. "Regia Apă-Canal" Bălți	6.38	4.62	11.00	6.38	2.00	8.38			-	6.38	7.70	14.08	11.13	
30	D.P. "Apă-Canal", Singerei	5.38	5.59	10.97	4.50	5.00	9.50	10.50	22.00	32.50	25.00	25.00	50.00		
31	SRL "Stăuceni service"	6.15	3.91	10.06	3.66	2.35	6.01			-	12.30	12.75	25.05		
32	Î.I. "Brumă Mihail"	5.09	4.30	9.39	5.00	3.80	8.80			-	10.00	12.00	22.00		
33	Î.M. "Apă-Canal" Cantemir	6.36	2.53	8.89	6.36	2.53	8.89			-	8.45	4.53	12.98		
34	Î.M. "Apă-Canal", Basarabasca	4.32	4.51	8.83	3.00	2.75	5.75			-	33.75	31.25	65.00		
35	Î.M. RCL Cricova	3.57	5.16	8.73	2.10	1.30	3.40			-	8.72	8.01	16.73		
36	Î.M.C. "Floreni-service"	4.55	2.66	7.21	3.49	1.58	5.07			-	12.43	3.96	16.39		
37	Î.M. "RCL" Ciorescu	4.25	2.09	6.34	2.80	1.25	4.05			-	15.63	8.78	24.41		
38	Î.M. "Șoldănești-Service"	6.01		6.01	5.40	-	5.40			-	12.57	-	12.57		
39	Î.M. "Apă-Canal" Ungheni	2.55	3.24	5.79	1.53	1.94	3.47			-	5.62	6.30	11.92		
40	S.A. "Apă-Canal Chișinău"	4.13	1.35	5.48	1.96	0.66	2.62			-	11.30	3.60	14.90		9.82

Secția analize economice și prețuri, S.A. "Apă-Canal Chișinău", tel. de contact 256846

CAPITOLUL 7.

Concluzii și recomandări

Concluzii

Republica Moldova se confruntă cu serioase probleme la întreținerea și îmbunătățirea infrastructurii publice locale, condiționate, pe de o parte, de capacitatea redusă a autorităților administrației publice locale de a pregăti, promova și implementa programe de investiții de care au nevoie, iar pe de altă parte de posibilitățile financiare limitate ale acestora în situația actuală, precum și de nivelul redus al populației în ceea ce privește achitarea serviciilor, în cantitatea și la calitatea corespunzătoare. Autoritățile administrației publice locale nu dispun de mecanismele necesare pentru punerea în aplicare a responsabilităților pentru întreținerea mijloacelor de infrastructură locală din jurisdicția lor.

Există o mare necesitate pentru investiții în infrastructura comunală locală pentru întreținerea, și modernizarea utilajului de producție și rețelelor de distribuție, actualmente ele au un nivel avansat de uzură morală și fizică de la 60 până la peste 90 la sută, ceea ce conduce la o eficiență scăzută, consumuri mari și servicii de proastă calitate. Uzura respectivă a infrastructurii serviciilor publice, majorarea permanentă a prețurilor la energia electrică, precum și indiferența autorităților administrației publice locale și conducerii acestor întreprinderi a generat o situație economico-financiară deplorabilă.

Politicile tarifare sunt intermitente și nu asigură recuperarea costurilor, ceea ce contribuie la deteriorarea continuă a sistemului. Costurile sub rata de recuperare a lor, lipsa disciplinei de plată și subvențiile încrucișate reprezintă o subvenție generală ascunsă și o constrângere viitoare pentru bugetele locale, și eșuează în orientarea subvențiilor către grupurile social-vulnerabile, care într-

adevăr au nevoie de ele.

Prezența unui număr substanțial de cetățeni săraci care nu pot plăti taxele de utilizare la cote liberalizate este o amenințare directă la adresa viabilității metodei de finanțare a operațiunilor și a unei părți din investiții ale taxelor de utilizare. Această amenințare se materializează în plăți scăzute sau întârziate ale operatorilor, o condiție financiară mai slabă și mai puțin sprijin al cetățenilor pentru îmbunătățirile esențiale.

Autoritățile administrației publice locale nu sunt familiarizate și nu utilizează Formele Alternative de Prestare a Serviciilor Publice de interes local în condițiile descentralizării și autonomiei locale.

În domeniul serviciilor publice locale de interes general nu sunt stabilite standarde de calitate la prestarea serviciilor publice.

Recomandări

1. Crearea unui cadru normativ coerent în domeniul organizării și funcționării serviciilor publice locale de interes general care ar asigura o delimitare clară a competențelor între nivelele administrative, formele de gestiune al serviciilor publice.

2. Creșterea capacității autorităților administrației publice locale de a mobiliza resursele existente pe plan local. Pentru a putea realiza acest obiectiv este necesară existența unei rețele fiscale și de control care impune următoarele condiții:

- competențele pentru furnizarea serviciilor să fie clar delimitate între nivelele de guvernare;
- capacitatea de a genera resurse proprii să fie sporită;
- transferurile de la nivel central către nivelul local să fie predictibile și constante.

În politica de finanțare a serviciilor publice de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare este necesară schimbarea accentelor în favoarea reconstrucției sistemelor de aprovizionare cu apă, evacuare și epurare a apelor uzate, accelerarea procesului de reexaminare a tarifelor și racordarea lor la cheltuielile reale ale întreprinderilor, inclusiv cele de modernizare a utilajului și tehnologiilor.

3. Autoritățile administrației publice locale trebuie să elaboreze și să aprobe indicatori de calitate al serviciilor publice locale de interes general. Cu standarde minime de servicii, se pot clarifica și obiectivele sistemului de transferuri, și se va putea crea un cadru de sprijin necesar de la resursele statului (suplimentar față de veniturile locale) pentru a acorda autorităților administrației publice locale venituri suficiente pentru finanțarea standardelor minime de servicii la care cetățenii vor avea acces garantat. La evaluarea asigurării cu servicii publice locale se vor lua în considerație și:

- numărul de beneficiari;
- numărul furnizorilor de servicii (publici și privați) și numărul de personal implicat în acordarea serviciilor;
- coeficientul de satisfacere a nevoilor, numărul de reclamații, plângeri;
- rapoarte de evaluare ale ONG-urilor;
- analize, studii și alte situații statistice.

4. În privința asigurării coerenței și stabilității reglementărilor din domeniul serviciilor publice locale de interes general, trebuie creat un cadru normativ favorabil de atragere a investițiilor în infrastructura serviciilor publice locale.

4.1. Instituționalizarea creditului local constituie una dintre pârgurile esențiale ale mecanismului financiar, care va permite autorităților administrației publice locale asigurarea unui grad mai pronunțat de autonomie. Una din soluțiile posibile – înființarea unei bănci de investiții specializate în acest domeniu, banca de investiții a autorităților loca-

le (BIAL), care să asiste autoritățile publice locale, în principal cele mici și mijlocii, în procesul de pregătire și promovare a proiectelor de infrastructură, în găsirea surselor de finanțare pe termen lung, în acord cu ciclul de viață al dotărilor tehnico-edilitare.

4.2. O altă soluție este sprijinirea implicării capitalului privat în serviciile publice, în principal prin aranjamente de tip BOT (Construcție-Operare-Transfer), DBO (Proiectare-Construcție-Operare), BOR (Construcție-Operare-Reînnoire), ROT (Reabilitare-Operare-Transfer).

4.3. Stimularea procesului de organizare a serviciilor publice cu caracter edilitar-gospodăresc și implicarea mai activă a sectorului privat în diversificarea și dezvoltarea acestora; organizarea serviciilor publice în funcție de necesitățile populației și posibilitățile financiare ale unităților administrativ-teritoriale. Trebuie susținute parteneriatele public-private bazate pe contracte de delegare a gestiunii serviciilor municipale (concesiune).

5. Asigurarea transparenței în activitatea autorităților administrației publice locale în acțiunile întreprinse pentru organizarea serviciilor publice de gospodărie comunală, stimularea spiritului participativ al cetățenilor în viața publică și antrenarea acestora la procesul de luare a deciziilor la nivel local. Facilitarea controlului societății civile asupra activității administrației publice locale, prin asigurarea accesului asociațiilor obștești (neguvernamentale), mijloacelor mass-media și cetățenilor la informația privind activitatea de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală.

BIBLIOGRAFIE

Bibliografie selectivă

a) acte normative

1. Legea privind administrația publică locală, nr. 123-XV din 18.03.2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.49/211 din 19.03.2003)
2. Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală, nr. 1402-XV din 24.02. 2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.14-17/49 din 07.02.2003)
3. Legea privind finanțele publice locale nr. 397-XV din 16.10.2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 248-253/996 din 19.12.2003)
4. Legea privind aprobarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006), nr. 398-XV din 02.12.2004 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.5-12/44 din 14.01.2005)
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului Național "Satul Moldovenesc" (2005-2015), nr. 242 din 01.03.2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Ediție specială din 17.05.2005)
6. Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru acordarea votului de încredere Programului de activitate și întregii liste a Guvernului nr. 42 din 19.04.2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 62-64/227 din 22.04.2005)
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la concesionarea serviciilor publice de gospodărie comunală, nr. 1006 din 13.09.2004 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.171-174/1183 din 17.09.2004)
8. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la restructurarea gospodăriei de alimentare cu apă și canalizare, nr. 530 din 06.06.2000 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.65-67/612 din 08.06.2000)
9. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului de alimentare cu apă și de canalizare a localităților din Republica Moldova până în anul 2015, nr. 1406 din 30.12.2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1-4/10 din 06.01.2006)

10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind activității Grupului de lucru interministerial pentru examinarea calculelor prețului de cost al serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare prestate de SA „Apă-Canal Chișinău”, nr. 701 din 21.06.2004 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.105-107/856 din 02.07.2004)
11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la reorganizarea Asociației Republicane de Producție “Termocomenergo”, nr. 438 din 10.05.2000 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.54-56/513 din 12.05.2000)
12. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Programului Național de renovare și descentralizare a sistemelor de alimentare cu căldură a localităților din Republica Moldova, nr.1059 din 29.08.2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.191-195/1105 din 05.09.2003)
13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind mersul îndeplinirii Programului Național de renovare și descentralizare a sistemelor de alimentare cu căldură a localităților din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1059 din 29 august 2003 nr. 815 din 12.07.2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 112-115/865 din 21.07.2006)
14. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, conținutul apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă, nr.191 din 19.02.2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.29-31/263 din 28.02.2002)
15. Metodologia de determinare, aplicare și aprobare a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică aprobate prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, nr. 147 din 25.08.2004)
16. Metodologia determinării, aprobării și aplicării tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate, aprobată prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, nr. 164 din 29.11.2004 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.218-223/465 din 03.12.2004)
17. Metodologiile de determinare, aplicare și aprobare a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică, aprobate prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, nr.147 din 25.08.2004 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.171-174/335 din 17.09.2004)
18. Curtea de Conturi, Hotărâre nr.100 din 24.10.2002 privind rezultatele controlului asupra eficienței gestionării patrimoniului public de către întreprinderile de prestare a serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare în perioada anilor 1999-2001, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 190-197/62 din 31.12.2002
19. Curtea de Conturi, Hotărâre nr.80 din 02.12.2004 privind rezultatele controlului asupra gestionării patrimoniului, corectitudinii și legalității formării tarifelor la serviciile prestate de Întreprinderile municipale (ÎM): „Apă-Canal” Ungheni, Regia „Apă-Canal” Orhei, „Amen-Ver” Hîncești, „Gospodăria locativ-comunală Căușeni” și Î.S. Direcția de producție „Apă-Canal” Ștefan Vodă în perioada anilor 2002-2003, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 17-19/5 din 28.01.2005
20. Anuarele statistice ale Republicii Moldova, 2003, 2004, 2005
21. Biroul Național de Statistică, Notă informativă „Cu privire la activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2003”, nr. 07-01/ din 08.06.2004

22. Biroul Național de Statistică, Notă informativă „Cu privire la activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2004”, nr. 07-01/ din 06.2005
23. Biroul Național de Statistică, Notă informativă, „Cu privire la activitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2005”, nr. 08-01/84 din 13.07.2006
24. Biroul Național de Statistică, Aspecte privind nivelul de trai al populației, *Buletin statistic* – 2005, Chișinău, 2006

b) bibliografie teoretică

1. Androniceanu Armenia, *Managementul public*, editura Economică, București, 1999
2. Hatry Harry P., Blair Luis H., Fisk Donald M., Greiner John M., Hall John R., Schaenman Jr., and Philip S., *How effective are your community services? Procedures for Measuring their Quality*, The Urban Institute, 1992
3. Mocanu Victor, *Descentralizarea Serviciilor Publice: Concepte și Practici*, editura TISH, Chișinău, 2001
4. Mocanu Victor, *Servicii Municipale: direcții de schimbare*, editura TISH, Chișinău, 2004
5. Mocanu Victor, *Standarde de performanță în administrația publică locală*, editura TISH, Chișinău, 2004
6. Nemeș Juraj, Wright Glen (coordonatori), *Finanțe Publice: Teorie și practică în tranziția central-europeană*, editura ARC Longa, Iași, 2000
7. Orlov Maria, Dogotaru Svetlana, Beleciiu Ștefan, Beleciiu Lilia, *Comentariu la Legea Serviciilor Publice de Gospodărie Comunală*, Chișinău, 2004
8. Parlăgi Anton P., Iftimoaie Cristian, *Serviciile publice locale*, editura Economică, București, 2001
9. Plumb Ion, Androniceanu Armenia, Abaluta Oana, *Managementul serviciilor publice*, ediția ASE, București, 2003
10. Profiroiu Alina, *Pilotajul serviciilor publice*, editura Economică, București, 2001
11. Recomandarea nr. R(97) 7 al Consiliului de Miniștri al Consiliului Europei „Principiile directe ale serviciilor publice locale în Europa”
12. Vasile Ana, *Prestarea serviciilor publice prin agenți privați*, editura All Beck, București, 2003.